

ดอกไม้ใบอรุณคุณดีไทย ๑๖

โดย บั๊กกลอน ๕๗ 27

๑๖ กา

ช่อนกลัดิ่นสรงกลัดิ่นประทิมแกม   เหม็ช่อนกลัดิ่นแก้มโคมยงเม็ชองต้อ
เล็บมีชองนางกวงกลัดิบกะทัดรัต   เหม็ชอนมีชองเจ้าปรนนิบัติพิศวิศ
ปานเย็นปานสะพรั่งฝั่งสรวะบ้อ   เหม็ชอนเย็นเข้าเข้าย้อชองอยู่กับน้อ
มะลิวิไลย์พันระกำขึ้นแกมจาก   ได้สามัดกรรมพรากไปจากชอง

วรรณคดี: ชุนช้างชุนแผน (ตอนชุนช้างตามนางวันทอง)

ผู้ประพันธ์: ชุนทรภู่

ดอกไม้ไทย ในวรรณคดี ที่ยืนยง ใน"ขุนช้าง ขุนแผน" แสนยิ่งใหญ่
ตอนขุนช้าง ห่างวันทอง หมองหม่นใจ ต้องพลัดพราก จากอรัญ อาลัยล้ำ

แท้จริงไซ้ "จาก"คือไม้ ไพรพฤษชา ชื่อสามัญ Nypa, Atap palm
Nipa palm, Mangrove palm เสียงพ้องคำ กับถ้อยความ คำว่า"จาก" พรากฤดี

ชื่อละติน Nypa frutican.Wurmb วงศ์ดั้งเดิม Arecaceae

พืชวงศ์ปาล์ม งอกงามได้ ชายวารี ผึ่งทะเล ที่มี อินทรียั้วตฤ

ถิ่นกำเนิด เกิดต้นจาก ฟากฝั่งทะเล ตามท่าเล ดินเหนียว เขียวเอกอุ
ชอบชายฝั่ง น้ำท่วมขัง พลังทำนุ แสงแดดทะเล ปรุโปร่ง จรรโลงดี

ใบจากใหญ่ คล้ายมะพร้าว ยาวเมตรกว่า แผ่นใบหนา ปลายแหลม แถมเขียวปี
ก้านใบใหญ่ สีม่วงแดง แข็งสุริย์ กาบใบมี "พอนใบ" ช่วยใบชู

จากออกดอก ซอกใบ ไล่สีเหลือง ดอกแยกเครื่อง เพศพันธุ์ สรรค์เมียผู้
อยู่ในต้น เดียวกัน เบิกบานพันตู ออกดอกชู ตลอดปี มากมีผลิตภัณฑ์

ผลจากอยู่ หมู่โขยง เรียก"โหม่งจาก" ทรงลูกจาก ไขกลับ รับกันมัน

ผลมีสี น้ำตาล เรียบเป็นมัน ผลสีส้ม แลลมและร่อง มองตื่นตา

ภายในผล ยลเมล็ด ทรงรูปไข่ มีเนื้อใส ในเมล็ด รสเด็ดหนา
รับประทานได้ คล้ายตาลสด รสตรงตรา ความโอชา ดั่งลูกชิด ผลิตจาก "ดาว"

สรรพคุณ ของจาก มากหายห่วง แก่ท้องร่วง โดยต้มใบ คลายปวดร้าว
ลูกจากอ่อน ปรุงอาหาร ทั้งหวานคาว ทำกับข้าว เคล้าไตปลา น้ำลื้มลอง

เนื้อในเมล็ด รสเด็ด เผด็จใจ เป็นผลไม้ ใสไศศกริม อิมยิมย่อง
ไม้กระถาง ปลุกประดับ ปรึบมุ้มมอง ปลุกจากจอง ครอบครองดิน ถิ่นริมเล

ดอกจากนี้ มีน้ำหวาน "น้ำตาลจาก" "น้ำส้มจาก" "น้ำตาลเมา" เหล้ารสเก๋
 "น้ำผึ้งจาก" "ขนมจาก" ฟากชายเล เหล่าเด็กเฮ "ตั้งเม" อร่อย ค่อยได้ใจ

วงซอจาก ถักเป็นเสื่อ ปัดแมลง ทำเป็นแปรง ล้างกระบอก กรอกจากใส่
 ใบจากพับ เป็น"ตับจาก" มากมายสไตล์ มุงหลังคา พาร้อนคลาย ไร่กังวล

เอนกประสงค์ ดำรงอยู่ คู่ต้นจาก ฉงนนัก จากแสนดี มีผลิตผล
 แต่เรีอรัก ชักเคลือบแคลง แผงกมล ยามพรากรคน ที่เรารัก จากจำใจ

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

"จาก"ที่นี้ นั้นหรือ คือ"ต้นจาก" ไซ้"จำพรากร จากลา" น้ำตาไหล
 ไซ้"จากพี่ จากน้อง" ต้องลาไกล ไซ้ "จากไป" ไกลลับ แล้วกลับมา

ไซ้ "จากลูก จากเมีย" ละเหี่ยจิต ไซ้ "จากมิตร จากเพื่อนใจ" ให้โหยหา
 ไซ้ "จากแม่ จากพ่อ" ลูกขอลา ไซ้ "อำลา จากนี้ไป" ไม่เจอกัน

แต่...เป็นไม้ ในวรรณคดี ที่ชื่อ"จาก" ที่ปลูกมาก เห็นได้ ชายฝั่งนั้น
 ที่กำเนิด ในถิ่นไทย ให้สำคัญ ที่รู้กัน ว่า"ต้นจาก" มากสรรพคุณ

ปลุก"จาก"ไว้ ก็ดี ไม่มีโทษ แต่ประโยชน์ "ต้นจาก" มากเกือบหนุ
เป็นแนวกัน ลมดีนัก "จาก"เจือจุน ไม่ขาดทุน ปลุกจากใช้ ได้มากมี

"ต้นจาก"ที่ เหลือใช้ ตากให้แห้ง ตัดเป็นแท่ง พองาม ตามวิถี
เป็นเชื้อเพลิง เผ่าใหม่ ใช้ได้ดี เป็นฟืนไฟ ตามวิถี พื้นบ้านไทย

"ลูกจากอ่อน" ท่อนหัว นัวมาแรง ใส่ในแกง ก็น่าทาน อาหารใต้
เป็นผักเหนาะ จิ้มทาน อาหารไทย เช่นน้ำพริก หรือไม้ แกงไตปลา

"ลูกจากหนุ่ม" เนื้อใน ขาวใสสด ทานได้รส เนื้อนุ่ม ชุ่มใจหนา
ทำจากเชื่อม จากลอยแก้ว แจ่วโอชา หรือนำมา เป็นขนมหวาน ทานกับไอศกรีม

"ปลายช่อดอก" ของต้นจาก มากน้ำหวาน เป็น"น้ำตาล ดอกจาก" อยากชวนลิ้ม
"น้ำตาลปึก""น้ำผึ้งจาก" อยากชวนชิม เคี้ยวจนอิม จะเหนียวจ้ง ได้"ตังเม"

"น้ำตาลจาก" หากว่า นำมาหมัก รสเปรี้ยวนัก "น้ำส้มจาก" ยากหักเห
ปรุงอาหาร ทำ"น้ำตาลเมา" เอาใส่เต จะชวนเซ อย่าชดมาก จากน้ำเมา

"ใบจาก"มี คุณค่า สารพัดประโยชน์ ห่อ"ขนมจาก" ของโปรด นั้นใจเล่า
เย็บเป็นตับ เรียก"ตับจาก" ยากไม่เบา พื้นบ้านเอา ทำยุ่ง มุงหลังคา

ทำ"กระแซง" กันความร้อน นอนสบาย
ทำ"หมวกเปียว" กันแดดฝน ทนดีนา

ทำ"ของเล่น" ได้มากมาย ใช้"ทำฝา"(ซี)
อีกนำมา ทำ"หมาจาก" ใช้ต้กน้ำ

"พอนจาก" นั้นหรือ คือ"ปงจาก"
หรือ"ไม้ดอก เงียงปลา" ประมงทำ

ทำเป็น"ทุ่น"ได้ไม่ยาก ช่วยว่ายนน้ำ
จากหนูนน้ำ ภูมิปัญญา ประชาไทย

ขอเชิญชวน ปลุกต้นจาก ให้มากหนา
ทุกส่วนจาก มีประโยชน์ โคตรมากมาย

ช่วยรักษา ระบบนิเวศป่า ชายเลนได้
ผลิตผลขาย ได้เงินรวย ช่วยชาติไทย

จตุพร สุวรรณปากแพรง

ทิวเขียวเลี้ยวลามตามชายฝั่ง
สกุณาถลาโฉบโอบเลาะเกาะพิงไซรั

คลื่นลมโถมถั่งยั้งได้สิ้นดินโคลนไว้
ฝั่งรวงไ้ร่าวแมนถิ่นบินร่าเริง

กระท่อมมุงใบจากมากอบอุ้มนุ่นโบราณ
ร้อนดับแตกแปลกค่านำเปรียบเชิง

อยู่มานานกาลเก่าเนาเถลิง
สุขบันเทิงเพิงมุงจากหกร่มเย็น

งามดอกจากหลากแสดเหลืองเมเหลืองช่อ
ตัดช่อรวงรวงน้ำหวานพลันหยาดเห็น

ภมรคลอรอน้ำหวานคลุกคลานเร้น
น้ำเคี้ยวเป็นน้ำตาลสราญใจ

ผลของจากมากประโยชน์รสอร่อย ที่อ่อนสอยค่อยปอกเปลือกเลือกเม็ดใน
ทำอาหารทานเป็นผักแสนรักกระไร แลนำไปเชื่อมน้ำตาลของหวานดี

ลัจจธรรมล้ำเลิศเกิดเพื่อจาก พบเพื่อพรากหากสุดจะข่มนี้
เป็นของคู่อยู่นานพานพบในทุกที่ เลอเลิศมีเพียงหนึ่งถึงซึ่งพระนิพพาน

กุศล คำเพราะ

จากกัลยา....ลาที่...มิไปลับ
อย่าหม่นเศร้า เหงาแด่ แม้อยู่ไกล

ชีพไม่ดับ กลับมา หาน้องใหม่
หอนมีใคร..ใจนี้..มีเพียงเธอ

ขนมจาก ฝากเจ้า คราวเยือนบ้าน
หนึ่งมัดใหญ่ ให้นาง หวังเลิศเลอ

รสชาติหวาน ซ่านลิ้น กินเสมอ
ฝันพร่ำเพ้อ เจอกัน เบิกบานใจ

สามวัน....จากนารี....ที่เป็นอื่น
ไฉ่กานดา น่าเหียน เธอเปลี่ยนไป

เคยชื่นมื่น กลับชื่นชม ระทมไหม้
อยู่ทางนี้...มีรักใหม่....ใจโลเล

จากกัลยา ลาลับ ไม่กลับหวน
 ขอตัดใจ....ให้พัน....คนโฉเก

จ๊กกำสรวล เพียงครั้ง แล้วห่างเห
 รักจบเห่....เป่ปัด....อนาถจริง

โกวิท ธีรวิโรจน์

เหล่าแมกไม้มากมีที่ให้เห็น

ล้วนแต่เป็นพืชพันธุ์ให้สรรหา

ไม้พันธุ์หนึ่งซึ่งเห็นอยู่เจเนตา

เก็บใบมาห่อขนมชมว่าดี

ขึ้นขอบน้ำชายเลนเห็นหลายหลาก

คือต้นจากกอใหญ่ใบสดสี

ประเภทปาล์มลำต้นไต้ปฐพี

เติบโตดีดินแฉะและแดดแรง

มีใบยาวเป็นทางดั่งขนนก

รอบกอปรกห่อโคนเป็นแขนง

ใบออกใหม่งามดีสีม่วงแดง

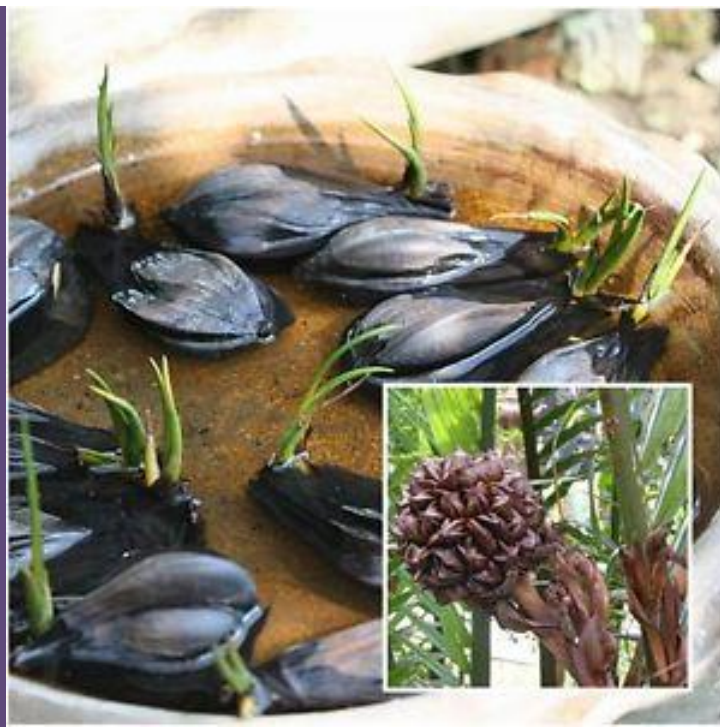
ช่อดอกแทงเรียกกนกจากหว่างกาบใบ

ก้านเป็นงวงพวงช่อเป็นกระจุก

เมื่อยามสุกเนื้อดีสีขาวใส

คือลูกจากรับประทานหวานถูกใจ

ผลดอกใบมีประโยชน์โดดเด่นดี

ชื่อจากนั้นความหมายละม้ายเศร้า
จะเจียบเหงาสุขสันต์พันทวี

อยู่ที่เรากำหนดไว้ไม่หน่ายหนี
ใจเรานี้นำทางอย่างต้องการ

อัญชลี ณ เชียงใหม่

ต้นจากหรือ Nipa Palm วงศ์ ARECACEAE

หรือเดิมคือวงศ์ PALMAE ที่เคยเห็น

กำเนิดชายฝั่งทะเลไทยอย่างที่เป็น

แตกกอแน่นจากลำต้นใต้ดินมา

จากเจริญเติบโตดีในดินเหนียว

มีอินทรีย์สูงเขี้ยวน้ำท่วมขังหนา

ชอบแสงแดดจัดให้ส่องลงมา

มีความสูงสามเมตรกว่าโตเต็มที่ดี

ใบจากเป็นใบประกอบแบบขนนก

มีใบดกปลายใบแหลมสีเขียวปี

ใบด้านบนเป็นมันด้านล่างสีนวลมี

กาบใบจากนี้บางที่เรียก "พอนใบ"

ดอกสีเหลืองเป็นกระจุกระหว่างกาบ

ช่อดอกไม่ราบชูตั้งขึ้นโค้งงอไหว

ความยาวดอกไม่เกินหกสิบห้าเซนติเมตร

ดอกนั้นออกดอกได้ตลอดทั้งปี

ผลรวมอยู่กันเป็นกระจุกเรียก "โหม่งจาก"

มีเป็นจำนวนมากผลรูปทรงไข่กลับนี้

ผลมีสันแหลมมีร่องแปดแฉกร่องดี

ข้างในมีเนื้อสีขาวกินทานได้

สรรพคุณของจากมีมากล้น
กลีบดอกใช้ผสมชาสมุนไพร

คนใช้ต้มแก้ท้องร่วงให้ห้วงหาย
ต้นจากปลูกมากมายใช้กันลม

ผลอ่อนสามารถนำมาทำอาหาร
กินกับน้ำพริกทำแกงกะทีก็นิยม

นำไปแกงรับประทานก็เหมาะสม
ที่นำชมทำขนมลอยแก้วก็ยิ่งดี

น้ำตาลจากต้นจากมาทำน้ำตาลจาก
ทำน้ำส้มน้ำตาลเมาก็เข้าที่

เคี้ยวมากมากเป็นตังเมได้สุลี้
จวงจากหนุ่มมีกรรมวิธีทำไส้ปิดแมลง

ใบของจากนำมาเย็บทำหลังคา
ใบอ่อนนำมาผัดบุหรีติดไฟแดง

หรือจะทำกั้นฝาบ้านได้ไม่แสลง
แก้ขัดพวกลงแดงยามขาดบุหรีตัว

ทั้งหมดนี้คือข้อดีดีของต้นจาก
ขอหยุดก่อนที่จะไม่รู้ตัว

หากพรรณนามากมากจะเวียนหัว
แต่งกลอนมั่วให้อ่านพาลงงววย

อานนท์ สรวีสูตร

